

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Інституту історії України НАН України

академік НАН України

Валерій СМОЛІЙ

2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФОТОГРАФІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІЇ: ПАМ'ЯТЬ, ДОКАЗ,
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

підготовки здобувачів вищої освіти

на третьому (освітньо-науковому) рівні

на здобуття ступеня: доктор філософії (PhD)

за спеціальністю: 032 «Історія та археологія»

галузі знань: 03 «Гуманітарні науки»

Розглянуто та затверджено

На засіданні Вченої ради Інституту

від « 30 » жовтня 20 25 року
протокол № 9

КИЇВ – 2025

Розробники силабусу:

Гарант освітньої програми:

Назва курсу: ФОТОГРАФІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІЇ: ПАМ'ЯТЬ, ДОКАЗ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

1. Нормативні навчальні дисципліни.

1.1. Дисципліни професійної підготовки

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Освітній рівень: третій рівень освіти (доктор філософії)

Обсяг дисципліни: 4 кредити ECTS (120 годин)

Форма навчання: очна / дистанційна

Форми контролю: поточний, модульний, залік

ВИКЛАДАЧ: Маєвський Олександр Олегович, кандидат історичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник, відділу воєнно-історичних досліджень Інституту історії України НАН України

E-mail: alexandermaievskiy@gmail.com

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 4 кредити ECTS

Аудиторних занять: 48 академічних годин (16 лекційних і 8 семінарів по 2 академічні години; дві контрольні (модульні роботи) роботи – 4 академічні години; консультація та залік – 4 академічні години)

Самостійна робота слухачів курсу: 64 години.

Форма підсумкового оцінювання: залік.

АНОТАЦІЯ

Анотація курсу

Навчальний курс «Фотографія як джерело історії: пам'ять, доказ, інтерпретація» орієнтований на слухачів магістерських програм і аспірантів гуманітарного профілю — істориків, культурологів, мистецтвознавців, архівістів і дослідників візуальної культури.

Курс розроблений відповідно до вимог Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) і структурований у два змістовні модулі: «Фотографія як документ і свідчення» та «Фотографія між пам'яттю, інтерпретацією і владою образу». Він поєднує джерелознавчий, історико-культурний, соціально-антропологічний і візуально-семіотичний підходи до аналізу фотографії як медіуму історичного знання, колективної пам'яті й політичного впливу.

Курс простежує еволюцію фотографії від технічних витоків 1830–1840-х років до цифрової та платформної епохи, висвітлюючи взаємодію технологій, інституцій і влади у формуванні візуального уявлення про історію. Поряд із канонічними сюжетами — портретом, пейзажем, документальною та авангардною фотографією, фотоесе — увага приділяється фотографії як соціальному інституту: поліцейській картотеці, пресі, пропаганді, рекламі, музейній політиці, архівам, а також етиці зображення насильства і травми.

Фотографія розглядається не лише як технічний винахід чи естетична практика, а як механізм соціальної пам'яті, засіб доказу і форма історичної інтерпретації. Український корпус кейсів охоплює фотографії з воєн і революцій, радянську візуальність і сучасні практики документування війни, що дозволяє зіставити локальні та глобальні режими репрезентації насильства, героїзму й страждання.

Окремий тематичний блок курсу присвячений російсько-українській війні як винятковому кейсу сучасної візуальної документальності, що поєднує фотографію, цифрові платформи й інформаційну екосистему. Війна розглядається як простір, у якому фотографія відновлює свою первісну функцію свідчення — стає доказом, актом пам'яті та інструментом міжнародного комунікування правди про події.

Курс аналізує, як у 2014–2025 рр. сформувався новий тип візуального свідчення, де документальна фотографія, аматорські знімки, OSINT-матеріали, архіви Telegram-каналів, фронтові фотоесе та інституційні ініціативи (зокрема Ukraine War Archive, Witnessing Ukraine, Sticker Research, Музей війни) взаємодіють у виробництві колективної пам'яті.

Окремо розглядається етика зображення насильства та смерті, питання репрезентації травми, тілесності й руйнації в публічному просторі. Через цей кейс студенти простежують, як фотографічний образ функціонує на межі між свідченням і пропагандою, документом і міфом, емпатією і воєнною візуальною цензурою.

Український досвід — від фронткових фотожурналістів і волонтерських архівів до художніх рефлексій фотографів покоління війни — демонструє, що сучасна фотографія є не лише джерелом історії, а полем боротьби за пам'ять, правду і людську гідність.

Мета курсу — сформувати в слухачів комплексне розуміння фотографії як історичного джерела й культурного феномену, що одночасно фіксує, конструює й переосмислює історичний досвід. Студенти набудуть компетентностей у сфері критики джерела, інтерпретації візуальних наративів, етики репрезентації та роботи з фотоархівами у дослідницьких і музейних практиках.

Завдання курсу:

Простежити еволюцію фотографії від дагеротипії до цифрової культури та розкрити взаємозв'язок технологічних інновацій із соціальними трансформаціями.

Ознайомити з теоретичними підходами до фотографії у філософії, історії, культурології та медіа-археології (Беньямін, Барт, Секула, Зонтаг, Берже, Бетчен).

Навчити застосовувати методи іконографічного, семіотичного, дискурсивного та контекстуального аналізу фотографічних зображень.

Розкрити функції фотографії у політиці пам'яті, пропаганді, архівній і музейній практиці, а також у сучасному цифровому документуванні війни.

Розвинути навички аналітичної роботи з візуальними базами даних, цифровими архівами та етичного інтерпретування травматичних образів.

Курс інтегрується з навчальними дисциплінами візуальної історії, історіографії XX–XXI століття, *memory studies*, соціальної антропології, культурології та комунікаційних студій, забезпечуючи міждисциплінарну підготовку дослідника візуальних джерел і сучасних форм історичної пам'яті.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно з ОНП	Компетентності
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК2	Здатність використовувати у професійній діяльності базові загальні знання з різних наук (філософії науки та культури, педагогіки, біології, медицини, антропології, мистецтвознавства, демографії тощо).
ЗК 3	Здатність до розуміння широкого кола філософсько-світоглядних проблем, глибинного усвідомлення суспільних процесів, причинно-наслідкових зв'язків.
ЗК 4	Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у різних видах професійної діяльності; володіти основними методами і засобами набуття, зберігання та обробки інформації; знаходити необхідну інформацію, критично її осмислювати, порівнювати та аналізувати з метою визначення рівня її вірогідності; користуватися бібліотечними та архівними фондами як традиційними, так і електронними.
ЗК 6	Здатність виявляти, формулювати і розв'язувати дослідницькі проблеми, приймати обґрунтовані рішення та створювати алгоритм їхнього втілення у практику.
ЗК 7	Здатність до наукового пошуку; володіння необхідним дослідницьким інструментарієм; адекватного висвітлення та очищення історичних знань.
Фахові компетентності (ФК)	
ФК 2	Володіння сучасною науковою термінологією, глибинне розуміння змісту фахових термінів.

ФК 3	Знання з філософії історії, зокрема розуміння сутності історичних теорій щодо реконструкції минулого людства, обізнаність з основними науковими напрямками та науковими школами.
ФК 4	Навички із застосування спеціального інструментарію з метою відбору, аналізу, інтерпретації історичних джерел, верифікації наведеної в них інформації.
ФК 5	Вміння орієнтуватися в системі збереження архівних документів, спеціальні знання з історії функціонування державної машини та особливостей діловодства різних країн в різні історичні періоди, що дозволяє виявити необхідну для дослідження джерельну базу.
ФК 6	Вміння застосовувати під час дослідження класичні та сучасні наукові методи, зокрема історичні та міждисциплінарні, адекватно визначати методiku дослідження відповідно до висунутих завдань та сформульованих цілей.
ФК 9	Здатність визначати вплив соціокультурного середовища, політичної системи на формування особистості та роль особистості в історії.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН 1	Вільне володіти всім арсеналом знань про минуле людства, закони і тенденції розвитку суспільства, інструменти та практики його вивчення.
ПРН 2	Знати основні теорії, ідеї, концепції, напрямки історичних досліджень як класичних, так і новітніх, зокрема локальної історії, регіоналістики, просопографії, усної історії, інтелектуальної історії тощо.
ПРН 3.	Опанувати сучасну термінологічну систему та понятійний апарат історичної науки і соціогуманітаристики

ПРН 4	Уміти збирати, опрацьовувати та зберігати наукову інформацію за допомогою сучасних інформаційних технологій.
ПРН 5	Уміти відбирати, аналізувати, класифікувати джерела для здійснення наукового дослідження, визначати рівень їхньої достовірності та інформативності, верифікувати наведені в них відомості.
ПРН 6	Втілювати в історичному дослідженні вже існуючі теоретичні розробки, визначати наявні проблеми, шукати шляхи їхнього розв'язання.
ПРН 8	Уміння обирати методологічний інструментарій та стратегічні підходи відповідно до особливостей наукового дослідження, його мети та завдань, розглядати проблему.

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	Лекції	Семінари, підсумковий модульний контроль, іспит	Самостійна робота
Модуль 1. ТЕОРІЯ, ЕВОЛЮЦІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ФОТОГРАФІЇ					
1	Витоки фотографії: технічні інновації 1830–1840-х років і народження візуальної модерності	6	2	2	2
2	Фотографія як документ і доказ: між об'єктивністю та інтерпретацією	6	2	2	2
3	Портрет, пейзаж, документ: канонічні сюжети і соціальні функції фотографії	5	2	1	2
4	Теоретичні підходи до аналізу фотографії (Беньямін, Барт, Секула, Зонтаг, Берже, Бетчен)	5	2	1	2

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	Лекції	Семінари, підсумковий модульний контроль, іспит	Самостійна робота
5	Іконографічний, семіотичний і дискурсивний аналіз фотографічного зображення	5	2	1	2
6	Фотографія як соціальний інститут: поліція, архіви, паспорти, реклама	5	2	1	2
7	Фотографія, пропаганда і влада образу у XX столітті	5	2	1	2
8	Авангард, монтаж і радянська візуальність: естетика модерністського погляду	5	2	1	2
Підсумковий модульний контроль (контрольна робота)	2	—	2	—	
Всього за модуль 1	44	16	12	16	
Модуль 2. ФОТОГРАФІЯ, ПАМ'ЯТЬ І ВІЙНА У XX–XXІ СТОЛІТТЯХ					
9	Фотоесе, гуманістична фотографія і журналістський репортаж (1940–1970-ті рр.)	5	2	1	2
10	Фотографія травми: війна, Голокост, тоталітаризм	5	2	1	2
11	Архіви, музеї, пам'ять: фотографія у формуванні історичного канону	5	2	1	2
12	Український візуальний досвід XX століття: від революцій до радянської доби	5	2	1	2

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	Лекції	Семінари, підсумковий модульний контроль, іспит	Самостійна робота
13	Фотографія і пострадянська трансформація: приватний архів, свідчення, постпам'ять	5	2	1	2
14	Російсько-українська війна: візуальна документальність, пам'ять і етика зображення	5	2	1	2
15	Цифрова епоха: соціальні мережі, OSINT, алгоритми пам'яті	5	2	1	2
16	Фотографія у глобальній платформній культурі: нові архіви та візуальні політики	5	2	1	2
Підсумковий модульний контроль (контрольна робота)	2	–	2	–	
Всього за модуль 2	42	12	10	20	
Письмова робота – аналітична студія / візуальне есе	30	–	–	30	
Підсумковий контроль (консультація та іспит)	4	–	4	–	
Разом за курс	120	28	26	66	

Теми семінарських занять:

№ з/п	Назва семінару	Підтеми	Література	К-сть год.
Модуль 1. ТЕОРІЯ, ЕВОЛЮЦІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ФОТОГРАФІЇ				
1	Народження фотографії: техніка, документ, міф об'єктивності	– Технічні витoki фотографії 1830–1840-х рр.: дагеротипія, калотип, ранні студії.– Фотографія як “дзеркало дійсності”: ілюзія об'єктивності.– Перші воєнні та історичні знімки як форма візуального свідчення.	Batchen, <i>Each Wild Idea</i> , 2001.Benjamin, <i>Illuminations</i> , 1969.Rosenblum, <i>A World History of Photography</i> , 2007.Newhall, <i>The History of Photography</i> , 1982., <i>Українська фотографія ХХ століття</i> , 2018.	2
2	Фотографія як історичне джерело: методи і критика зображення	– Фотографія як специфічне історичне джерело.– Методологія аналізу візуальних джерел: контекст, інтерпретація, авторство.– Проблема достовірності та маніпуляції у фотографії.	Sekula, “The Body and the Archive,” <i>October</i> 39 (1986).Edwards & Hart (eds.), <i>Photographs, Objects, Histories</i> , 2004.Tagg, <i>The Burden of Representation</i> , 1993.Sontag, <i>On Photography</i> , 1977.Беньямін, <i>Твір мистецтва в добу його технічної відтворюваності</i> , 2013.	2
3	Фотографія, влада і архів: політичні функції зображення	– Фотографія як інструмент соціального контролю та дисципліни.– Поліцейська, антропологічна й колоніальна фотографія.– Архів і пам'ять: влада збереження та тлумачення.	Sekula, <i>The Body and the Archive</i> , 1986.Tagg, <i>The Disciplinary Frame</i> , 2009.Edwards, <i>Raw Histories</i> , 2001.Azoulay, <i>The Civil Contract of Photography</i> , 2008.Foucault, <i>Discipline and Punish</i> , 1995.	2
4	Авангард, монтаж і радянська візуальність	– Фотографічний експеримент і нові оптики 1920–1930-х рр.– Соціалістичний реалізм і культ індустріального пафосу.– Родченко, Клуцис, Стейн: авангардна мова пропаганди.	Lavrentiev, <i>Alexander Rodchenko: Photography 1924–1954</i> , 1995.Kiaer, <i>Imagine No Possessions</i> , 2005.Bonnell, <i>Iconography of Power</i> , 1997.	2
Модуль 2. ФОТОГРАФІЯ,				

№ з/п	Назва семінару	Підтеми	Література	К-сть год.
ПАМ'ЯТЬ І ВІЙНА У XX–XXІ СТОЛІТТЯХ				
5	Фотографія травми: війна, насильство, співчуття	– Візуальні режими насильства у XX–XXІ ст. – Етика репрезентації смерті та руйнування. – Фотографія як акт свідчення і співпереживання.	Linfield, <i>The Cruel Radiance</i> , 2010. Hirsch, <i>The Generation of Postmemory</i> , 2012. Zelizer, <i>Remembering to Forget</i> , 1998. Azoulay, <i>Potential History</i> , 2019. Маєвський, <i>Іконографія війни</i> , CBI, 2025.	2
6	Архіви, музеї і фотографічна пам'ять	– Фотографія як архівна пам'ять: від музейних колекцій до цифрових сховищ. – Кураторські практики: контекстуалізація і політика показу. – Візуальні архіви як культурний і політичний ресурс.	Edwards & Morton (eds.), <i>Photographs, Museums, Collections</i> , 2015. Schwartz & Cook, <i>Archives, Records, and Power</i> , 2002. Poole, <i>Vision, Race, and Modernity</i> , 1997. Huyssen, <i>Present Pasts</i> , 2003. Нора, <i>Тенеріусне, нація, пам'ять</i> , 2014.	2
7	Російсько-українська війна, пропаганда, свідчення	– Документування війни: фотожурналістика, OSINT, архіви. – Фотографія як доказ і моральний аргумент. – Візуальна війна пам'ятей: український і російський контексти.	“Ukrainian Wartime Posters...,” <i>Czech Journal of International Relations</i> 59(2), 2024. <i>Ukraine War Archive</i> (IWM Vienna, 2022–2025). Azoulay, <i>Civil Imagination</i> , 2012. Linfield, <i>The Cruel Radiance</i> , 2010. Zychowicz, <i>Superfluous Women</i> , 2020.	2
8	Цифрова фотографія і мережеві архіви пам'яті	– Цифрова культура фотографії: Instagram, Telegram, архіви війни. – Алгоритми пам'яті й нові медіатори історії. – Візуальна культура постправди та меметичне документування.	Rubinstein & Sluis, “A Life More Photographic,” <i>Photographies</i> 4(1), 2011. Manovich, <i>Instagram and Contemporary Image</i> , 2017. Hand, <i>Ubiquitous Photography</i> , 2012. Vis & Goriunova (eds.), <i>The Visual Culture of Social Media</i> , 2015. Miller & Slater, <i>The Internet: An Ethnographic Approach</i> , 2000.	2

ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності аспіранта за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

Вид роботи	Кількість балів за один вид роботи	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів за курс
<i>Лекції</i>	1	Аспірант відвідує лекційне заняття, якісне веде конспект лекції	За лекції – 16
	0	Аспірант не відвідує лекцію	
<i>Практичне заняття (семінари)</i>	3	Аспірант ставить змістовні запитання, висловлює аргументовані зауваження, бере участь у дискусії	За практичні заняття (семінари) – 24
	1-2	Аспірант ставить запитання, але не висловлює аргументованих зауважень та/або не бере участі в дискусії	
	0	Пасивна участь у практичному занятті	
<i>Самостійна робота (письмова робота – дослідницька студія)</i>	20	Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє аналітичний та творчий підхід, знання особливостей досліджуваного явища, виклад є логічним. Роботу оформлено відповідного до	За самостійну роботу – 20

		чинних вимог.	
	15-19	Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє аналітичний та творчий підхід, знання особливостей досліджуваного явища, виклад є в цілому логічним. Але є незначні недоліки: деяка непослідовність у викладенні матеріалу, певні прогалини у розумінні явища, фактичні помилки. Роботу оформлено відповідного до чинних вимог, але є невеликі хиби в оформленні.	
	9-14	Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє непогане знання матеріалу, але є значна кількість недоліків різного характеру, структурні порушення, нелогічність у викладі матеріалу, нехтування приписами оформлення роботи.	
	1-8	Роботу подано невчасно; автор не засвоїв необхідний матеріал, не розуміє досліджуваного явища.	
	0	Робота взагалі не	

		підготовлена аспірантом	
Контрольні (модульні роботи)	5	Аспірант надав вичерпні відповіді на всі питання контрольної роботи, продемонстрував глибоке знання матеріалу	За контрольні роботи – 10
	3-4	Аспірант надав вичерпні відповіді на всі питання контрольної роботи, але є незначні недоліки: деяка непослідовність у викладенні матеріалу, певні прогалини у розумінні явища, фактичні помилки.	
	1-2	Аспірант відповів не на всі питання контрольної роботи, не засвоїв необхідний матеріал.	
	0	Аспірант не відповів на жодне питання контрольної роботи чи не з'явився на контрольну роботу	
Іспит	30	Аспірант демонструє глибокі знання, дає вичерпну відповідь на екзаменаційні та додаткові питання, впевнено аргументує свою позицію.	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Модулі	I	II
Лекції	0-9	0-7
Семінари	0-15	0-9
Самостійна робота (письмова робота – дослідницька студія)		0-20
Контрольні (модульні роботи)	0-5	0-5
Робота за модулями	0-29	0-41
Підсумковий контроль (іспит)	0-30	
Всього за курс	0-100	

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

Рейтинговий показник	Оцінка за ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
64-74	D (задовільно)	задовільно	
60-63	E (достатньо)		

35-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1-34	F (неприйнятно)	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до іспиту) становить 35 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 35 балів) аспірант зобов'язаний повторно пройти курс навчання із зазначеної дисципліни. У разі отримання оцінки «незадовільно» аспірант має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії аспірант може обрати повторне вивчення дисципліни.

ФОРМА ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань з метою перевірки рівня засвоєння слухачами певних тем навчальної програми відбувається під час проведення семінарських занять. Формами поточного контролю з дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни у світлі сучасної соціогуманітаристики» є опитування, аналіз пропонованих для ознайомлення наукових статей і монографій, дискусії щодо викладених у них проблем. Поточний контроль передбачає оцінювання відповідно до критеріїв, викладених у «Порядку і критеріях оцінювання».

Підсумковий контроль передбачає дві контрольні (модульні) роботи та залік. Контрольні роботи відбуваються у письмовому форматі, а залік у форматі усної співбесіди в очному режимі чи режимі відеоконференції. На контрольну роботу виносяться питання, що обговорювалися під час семінарських занять. На іспит виносяться питання із запропонованого нижче

переліку. За потреби ставляться додаткові/уточнюючі питання з обсягу навчального курсу.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

МОДУЛЬ 1. Теорія, еволюція та методологія фотографії

1. Поняття «фотографічного документа» та його відмінність від інших історичних джерел.
2. Винайдення фотографії у 1830–1840-х рр. і вплив технічних інновацій на формування історичної оптики.
3. Концепт «об'єктивності» у фотографії: між механічним поглядом і соціальним конструюванням реальності.
4. Ранні практики портрета і пейзажу: фотографія як буржуазна репрезентація модерності.
5. Фотографія та історична наука XIX ст.: ілюстрація, доказ, архів.
6. Основні підходи до аналізу фотографії: іконографічний, семіотичний, дискурсивний, матеріальний.
7. Концепції В. Бен'яміна, Р. Барта, А. Секули, С. Зонтаг у вивченні фотографії як культурного феномену.
8. Проблема авторства і спостереження: хто «говорить» через зображення?
9. Соціальні інституції фотографії: студія, преса, поліція, музей, реклама.
10. Фотографія як інструмент влади: антропометрія, картотеки, колоніальні архіви.
11. Естетика авангарду 1920–1930-х рр. та радянська візуальність: монтаж, перспектива, динаміка.
12. Авангардна фотографія і політична утопія: Родченко, Клуцис, Баугауз.
13. Фотографія і пропаганда у тоталітарних системах XX ст.: функції образу влади.
14. Жанрові межі фотографії: документ, мистецтво, репортаж, архів.
15. Трансформація фотографії з появою масових медіа і фотоексе (Life, Magnum).
16. Фотографія як «текст» і як «погляд»: інтерпретаційні рамки постструктуралізму.
17. Матеріальність фотографії: оригінал, копія, носій, цифровий файл.
18. Пам'ять і забуття в архіві: роль фотографії у формуванні історичного канону.
19. Етичний вимір роботи з фотографічним джерелом: приватність, травма, згода.
20. Українська фотографія XX ст.: документ, ідеологія, мистецькі школи та репресовані архіви.

МОДУЛЬ 2. Фотографія, пам'ять і війна у XX–XXI століттях

1. Фотографія війни: історичні етапи — від Кримської кампанії до Іраку та України.
2. Візуальні режими насильства: як зображується руйнування, смерть, героїзм.
3. Фотографія Голокосту й тоталітаризму: етика перегляду та архівне свідчення.
4. Післявоєнна гуманістична фотографія та фотожурналістика 1940–1970-х рр.
5. Фотоесе і документальна серія як форма історичного наративу.
6. Фотографія травми: поняття постпам'яті (Marianne Hirsch).
7. Архіви і музеї фотографії: політика збереження, кураторські практики, наративи.
8. Поняття «архівного повороту» у гуманітаристиці та роль фотографії у ньому.
9. Фотографія як інструмент політики пам'яті у XX ст.: приклади з Європи та України.
10. Візуальні свідчення радянських репресій і Голодомору: архів, відновлення, травма.
11. Український досвід документування війни після 2014 р.: фронтова фотографія, волонтерські архіви, соціальні мережі.
12. Фотографія як доказ воєнного злочину: міжнародно-правовий та етичний аспекти.
13. Пропагандистські стратегії російсько-української війни: маніпуляція, фейк, контр-наратив.
14. Українські фотожурналісти та митці війни: свідчення, стиль, вплив.
15. Візуальна солідарність: образи цивільного опору та гуманітарних ініціатив.
16. Цифрова фотографія у добу платформ: Instagram-архіви, Telegram-канали, OSINT-докази.
17. Мєми, скріншоти, дрони: розширення поняття фотографічного документа.
18. Алгоритми пам'яті: як працюють цифрові архіви війни та пошук зображень.
19. Етика показу війни в публічному просторі: шок, емпатія, гідність.
20. Українська візуальна пам'ять війни: образи спротиву, втрат і відновлення.

Приклади відкритих аналітичних завдань (для усного або письмового заліку)

1. Проаналізуйте історичну фотографію (або серію) у категоріях документа, доказу й інтерпретації.

2. Порівняйте зображення війни у фотографії Другої світової доби та у сучасній російсько-українській війні.
3. Поясніть, як фотографія функціонує як інструмент влади та пам'яті на прикладі конкретного архіву чи виставки.
4. Проаналізуйте сучасне фото-свідчення (2014–2025 рр.) у контексті цифрових платформ і етики показу.
5. Підготуйте міні-есе (1–2 с.) «Фотографія, що змінила історію»: походження, контекст, рецепція.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Слухач зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, не запізнюватися. У разі дистанційних занять – завчасно перевіряти готовність технічних засобів, пристроїв та програмних продуктів до занять. У разі відсутності: через хворобу – аспірант зобов'язаний надати відповідний документ гаранту освітньо-наукової програми, через поважні особисті чи родинні обставини – пояснювальну записку на ім'я гаранта освітньо-наукової програми.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робіт має відповідати вимогам «Положення про дотримання академічної доброчесності науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Інституті історії України НАН України» <http://history.org.ua/uk/post/50146> (наказ № 2/1-од від 2.01.2024 року).